

Újabb adatok a Nyakvágó csárdához

Kunszentmiklóstól délre 5 kilométerre található csárda elnevezése tudomásunk szerint az 1800-ban történt gyilkossághoz köthető, amikor is Halászné Horváth Sára csaplárosnénak elvágta a nyakát.

A napokban viszont kezembe került egy érdekes emlékezéseket tartalmazó régi megsárgult papírlap, mely új adalékokkal szolgál a Nyakvágóról. A feljegyző neve Keserű Mihály volt, az emlékezők pedig Burján Gyula (78 éves), özvegy Burján Gáborné (78 éves) és özvegy Szappanos Lukácsné (80 éves). Az emlékezők az elődeiktől hallott történeteket mesélték el a feljegyzőnek 1992-ben.

Az elbeszélők szerint a 19. században a csárdában erős kármentőt építettek a gyakori dulakodások miatt. A csapláros feliratot akasztott a falra, melyen ez a szöveg volt olvasható:

„Úgy nézz a szemembe
Nem kapsz bort hitelbe;
Pálinkát is csak úgy,
Ha erszényedbe nyúlsz
Hitelbe itt inni nem lehet
Akinek pénze nincs – elmehet.”

Inni bort és pálinkát (ördögtejet) lehetett. Az éhezők halpaprikást, halászlét, birkapaprikást és birkagulyást kaphattak. Cigányzenekar húzta a talpalávalót, de volt, hogy csak a cimbalmos volt szolgálatban.

Az udvaron állt a téglalábakon álló, náddal fedett kocsibeálló, melyet színlánjának neveztek. Kiadó szoba nem tartozott a csárdához, ezért az éjszakai nyugalomra vágyók saját kocsijukon aludtak, ami a tolvajok ellen is indokolt volt. Akinek nem volt kocsija, vagy ítéletidő tombolt a pusztán, az behúzódhatott egy istállóépületbe, ahol kukoricaszár és szalma volt leterítve.

Burján Gyula elmondása szerint rokona, Burján András két hold szőlőt telepített a csárda mögött, és akkor rengeteg emberi csontot talált. Burján Gáborné szerint a koponyákban szép, egészséges fogsorok voltak, tehát fiatal áldozatok lehettek. Mindkettőjük szerint a csárdába belépők közül időnként a pénzes embereket gyilkolták meg pénzükért. A rablógyilkosságok módja nyakvágás lehetett, mert a csigolyákon vágás nyomait lehetett látni. (Micsoda

szakszerű megfigyelés! (Sz.)) Arról is hallottak, hogy a csapos is bűntárs lehetett, mert ő láthatta, hogy mekkora pénzeszacskóból fizetett a vendég.

1983-ban a Kiskunsági Nemzeti Park, melynek gondozásában volt az idő tájt a csárda, mint idegenforgalmi objektum, felkérte a kitűnő helytörténészt, Galambos Sándor urat, hogy egy füzet terjedelmében dolgozza fel a csárda történetét. A fenn közölt adatokat a tanár úr nem ismerte, így nem kerültek be az ismertetőjébe.

A' ROMAI TSASZÁRIÉS AP. KIRALYI FELSEG;
NEK KEGYELMÉS ENGEDELMEVEL.

kiálti BÉTSBÓL Koldos 3. Januariusban 1792.

Magyar Országunk majd minden fejeletéből jött Tudótlásaink a' fok Istentelen Tolvajkodásokról, és az ezekkel jártai szokott irtozatos gyilkosságokról panaszkodnak. — Pesten és Budán minden napok az efféle gonofságok, valamint Bétsben. — Dömsdöt állványkáról az iratik, hogy itt azt alatt is alig lehet egy valamire valómárhat, kivált lovatartást a' Gonofsévtől. Rá-mennek az istálóra é-tzakának idején, 's el-lopják, és az ellent-álló Gazda életével fizet; mint egy nem régtiben történt példa bizonyosága. Egy fejtény ember rá eszmérvén el-lopott marhájára, midőn azt vízfára kérmé, a' Tolvajok balta-fokkal rontották fejt őzve. — Későbbes, Szabadfalván, és a' körül fekvő környékben volt egy Kain (inkább Kain) nevű híres mezei Tolvaj, ki azt az egész Környéket félelembe hozta vala. Ennek el-fogásán fokat mesterkedtek; de ha lovára kerekedhetett, az őtet el-fogni akároknak, akár mennyin vóltanak, ellent állott egy fokossal (balta tsákány) és ezekben vakmerő károkat tett: midőn pedig Tsárdába ivott vagy bé-ment, lova mellett Strázsát hagyott, hogy tsak nem lehetetlen vala el-fogni. A' múlt Decememben egy Tsárdába szorítják az őtet el-fogni kívánók a' Hadnaggyal, 's lóra kapván 5 embernek ellen: állott; az egyik hozzá lőtt püstolyval, de nem találván. Őzve gyilkos vala az az ember, ha a' másik püstolyra kapván keresztül nem lőtte volna. Ennek az országos Tolvajnak és Gyilkosnak Kainnak így leve vége.

Mellékelt viszont a Magyar Kurír 1792 januári számából egy leírást, mely a környékünkön működő csárdák, betyárok, hadnagyok, utazók egymáshoz való viszonyát tárja elénk eképpen:

Ehhez a cikkhez kapcsolódik Galambos Sándor nyomozati anyaga, melyet így fogalmazott: „1792-ben híres mezei tolvajunkat – ki az egész környéket félelemben tartotta – Szőke vulgó Kan István juhászbojtárt itt a Nyakvágó csárdában ölték meg, miután öt zsandárral tűzharcba keveredett, és a hadnagy püstolyra kapván a menekülőt keresztül lőtte.”

A Redemptio 2020. februári számában dr. Babós Lajos helytörténész érdekes cikket írt „Lacházi csárdatörténelem” címen. Ezen íráshoz kiegészítésképpen idézek Galambos Sándor kutatásaiból:

(A nyakvágó csárdában) „... Ivás közben az idősebb pásztorok, számadók a fiataloknak, idegeneknek mesélni kezdték, hogy Dönti Péter lovasbetyár, aki Virágh Mihályéknál volt régen kocsis, egyszer harmadmagával hogyan fosztotta ki a híres „Levegő csárdát”...”

A Magyar Kurír 1792-ben írt egy Kani (esetleg Kain) nevű mezei tolvajról, „aki az egész környéket félelembe hozta vala.” No ez a rosszfiú is kunszentmiklói ihletőségű volt.

Helyesen írva a nevét Kan Istvánnak hívták. Történetét Gózon István pusztabíró versben írta meg. (Valószínűleg a betyár nem tudott írni, még kevésbé verselni.) Részlet a műből:

„Pest felé is próbát tettünk a levegői csárdába

Nyolcvan utast kiraboltunk, lett pénzünk a kasszába.

Volt közöttük nagyúr, zsidó, sáfár, kupec, furmányos

Nem bántottuk, akit láttuk, hogy vándor, napszámos.

Nem próbált még zsandár csatát mienknél különbet

Mert ők húzták utójára a legrovidebbet.

Orgoványon szembeszálltunk, szűk lett nekik a pusztá

– megöltük –, ki kardját leghamarabb kihúzta.”

Baski Gyuri (1833-1862) betyár szintén kunszentmiklói, csinos, vagány, gimnáziumot végzett legény volt. Élete szerényen, de szépen indult. Menyasszonyát nem adták hozzá annak módos szülei, eltiltották tőle, ezért ment világnak, és tért a rossz útra. Halála is romantikusra sikerült. Egy tanján bujkált, zsandárok körbefogták. Inkább föbe lőtte magát, minthogy bitófára akasszák.

Ez a történet ismertetésre került a pusztabíró írásában.

A betyárvilágnak Ráday Gedeon roppant kemény fellépése vetett vé-

get. A híres betyárok vagy akasztófán, vagy golyó által, vagy börtönbe zárva végezték. A 19. század végén rend lett a kiskunsági pusztában. A Budapest – Belgrád postaút forgalmát eljelentéktelenítette az 1878-ban megépült Budapest – Zimonyi vasútvonal. A Nyakvágó csárda tanyaépületté vált.

Ezen írással kettős céloim volt. Először, hogy legendákkal felékszerezett egykori csárdánkról az újabb

adalékok beépítésével ismertetést adjak. Másrészt a két kunszentmiklósi származású betyárfiúnak, (nem vagyunk túl büszkék rájuk) úgy mint Kan Istvánnak (becenevén Kani) és Baski Gyurinak a nevét pontosítsam. Ugyanis a betyárvilág egyik legalaposabb ismerője, Küllös Imola, Betyárok könyve című alapművében helytelenül Baksinak, és Baksának nevezi Baskit. A kunszentmiklósi Baski család évszáza-

dok óta lakik városunkban. A família egyik mai tagja dr. Baski Imre turkológus professzor, a Csagircsa című kunmagyar szótár írója.

Csak egyszer volt ebben a családban híres betyárgyerek, ő volt Baski Gyuri, a család fekete báránya.

A Nyakvágó csárda pedig csendben álmodja viharos múltját.

Székely Gábor
helytörténeti kutató

Közgyűlés a Malomban

Az önkormányzat támogatásával ez évben is az Erzsébet Malomban tartotta éves közgyűlését a Jászsószentgyörgyi Helytörténeti és Hagyományőrző Egyesület március 7-én. Az Egyesület három tagja már nem lehetett közöttünk, róluk egyperces néma felállással emlékeztünk meg.

A közgyűlés első napirendi pontja a múltra tekintett vissza, míg a második a jövőt körvonalazta. A 2019. évi munka értékelését Marton Rita vezetőségi tag vitettképes beszámolóval kezdte. Ismeretterjesztő és szórakoztató programokat ötvöző tartalmas év áll az Egyesület mögött:

A Csörsz-árokról Dr. Farkas Krisztof Vince történész tartott előadást; Neszádeliné Kállai Mária népi iparművész egyedi zsúrizett ruháit nem csak megcsodálhattuk, de fel is próbálhattuk; Kalla Pál, a Jászsági Pálinka Lovagrend nagymestere a gyümölcs pálinkáig tartó útját mutatta be. A Kovács Tibor által adományozott 500 db tölgyfacsemetét a Vadasban, illetve a temetőnél ültette el a tagság. Tavaly is tartottunk évértékelőt egy hangulatos nőnap ünnepséggel társítva; az Egyesület képviseltette magát az 1848-49-es megemlékezésen is; Budai Benjámint zongorista koncertje maradandó zenei élményt nyújtott. A római katolikus egyházzal közös szervezésben vettünk részt a búzaszentelésen; kiváló szabadtéri program volt a Tájház udvarán megtartott csurdítás, a szalonnasütés. Vendégül láttuk a Jász Helytörténeti Kör tagjait, és mi is több alkalommal vettünk részt településen kívüli programokon. Így: Jászkiséren a Jász Világtalálkozón főzőversenyen képviselte a települést Töröcsik Ignác, Kiskunfélegyházán a Hármaskerületi kézi aratversenyen aratóbrigádot indítottunk.

Feledhetetlen kirándulást tettünk a Tisza-tónál, s almát szüreteltünk Jászkarajenőn. Tagtársaink Zagyvarékason bemutatták a jász viseletet és nagy sikerrel betlehemeztek Jánoshidán, valamint Zagyvarékason.

A jászberényi Csángó Fesztiválra érkezett török táncsoport fergeteges tánccal köszönte meg a vendéglátást. Főztünk szilvalekvárt és Zsigri Lászlóné, Marikával sokadik alkalommal készítettünk perkelttortát.

A beszámoló sorában Blaha Zoltáné az Egyesület anyagi helyzetét ismertette, Vadkerti Alberttől, az Ellenőrző Bizottság vezetőjétől pedig megtudhatuk, hogy az Egyesület az alapszabálynak megfelelően működött.

A 2020. év is ígéretesnek mutatkozik. Simon Károly egyesületi elnök megszerezte a még konkretizálásra váró elképzeléseket, melyek között kirándulások, előadások, gasztronómiai programok, a jászsági rendezvényeken, egyházi és

Moldvai táncok

Fotó: Körei Nagy Krisztof

A Falusi Esték sorozat keretében Dr. Nagy Janka Teodóra néprajzos és dr. Szabó Géza muzeológus oszétiai rokonainkról tartott előadást, Gulyás András Zoltán régész pedig a régészet rejtelmeibe engedett bepillantást.

Megkezdtuk az iptörténeti gyűjtemény anyagának gyűjtését; Szabó Lászlóné, a Tájház gondnoka, valamint Lukácsi László tanár úr egész évben a látogatócsoportok rendelkezésére állt.

Marton Rita szólt arról is, hogy az Egyesület életéről rendszeresen publikációk jelennek meg a helyi lapon túl a Redemptio újságban, valamint az Új Néplapban, továbbá a Jászsági Térségi TV is hírt ad rólunk.

nemzeti ünnepeken való részvétel is szerepel.

Szűcsné Urbán Mária táncpedagógus jászsószentgyörgyi kis tanítványa üde színként a „moldvai csángó táncok” koreográfiával vastapsot kivívó sikert arattak. Nőnap előestéje lévén a nap az ünneplésre is alkalmat adott, melyhez a jelenlétében akadályozott Szarvák Imre polgármester egy-egy szál virággal járult hozzá. Az ízletes vacsora Töröcsik Ignác és Terjéki József szakácstehetségét dicsérte, a házi sütemények arzenálja pedig bármely cukrászdát megsegyenítette volna.

Dr. Körei Nagy Katalin
hagyományőrző